України. Оновлення законодавства у 2025 році створило додаткові правові передумови для залучення приватного капіталу, розширення можливостей фінансування інфраструктурних проєктів та вдосконалення взаємодії публічного і приватного секторів. Водночас результативність відповідних механізмів визначатиметься не лише змістом нормативно-правових актів, а й якістю їх практичного застосування, стабільністю договірних відносин, обґрунтованістю розподілу ризиків, прозорістю процедур і здатністю органів публічної влади забезпечувати баланс економічної ефективності та суспільних інтересів.

Тому, публічно-приватне партнерство має розглядатися не лише як додатковий інструмент фінансування відбудови, а як комплексний правовий та організаційний механізм модернізації економіки, розвитку інфраструктури й підвищення якості публічного управління. Його ефективне впровадження здатне сприяти залученню довгострокових інвестицій, відновленню економічного потенціалу територій, підвищенню стійкості держави та формуванню передумов сталого розвитку України в післявоєнний період.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про публічно-приватне партнерство : Закон України від 19.06.2025 № 4510-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4510-20 (дата звернення: 27.10.2026).

2. Про концесію : Закон України від 03.10.2019 № 155-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155-20 (дата звернення: 01.10.2026).

3. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12 (дата звернення: 01.10.2026).

4. Directive 2014/23/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on the award of concession contracts. Official Journal of the European Union. 2014. L 94. P. 1–64. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/23/oj (дата звернення: 01.10.2026).

5. World Bank. Опубліковано оновлену оцінку потреб України на відновлення та відбудову. 23.02.2026. URL: https://www.worldbank.org/uk/news/ (дата звернення: 01.10.2026).

Меша Поліна, Писаненко Ю., здобувачі
Науковий керівник: Шведова Г.Л.,
кандидат юридичних наук, доцент,
Державний торговельно-економічний університет

УМИСЕЛ ТА НЕОБЕРЕЖНІСТЬ ЯК ФОРМИ ВИНИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ.

Вина є обов’язковою ознакою суб’єктивної сторони кримінального правопорушення, а її форма впливає на кваліфікацію діяння, межі відповідальності та вид і розмір покарання. Від правильного встановлення умислу або необережності залежить, чи буде смерть потерпілого кваліфікована як умисне вбивство (ст. 115 КК України), чи як вбивство через необережність (ст. 119 КК України)? Складність розмежування форм вини, передусім непрямого умислу та кримінальної протиправної самовпевненості, зумовлює помилки у правозастосуванні та тривалі наукові дискусії.

Відповідно до ст. 23 КК України виною є психічне ставлення особи до вчинюваної дії чи бездіяльності, передбаченої Кодексом, та її наслідків, виражене у формі умислу або необережності [1, ст. 23]. Умисел характеризується поєднанням інтелектуального (усвідомлення, передбачення) та вольового (бажання або свідоме припущення наслідків) елементів [2, с. 45]. Саме ці елементи є основою розмежування форм і видів вини.

Умисел поділяється на прямий і непрямий (ст. 24 КК України). Умисел є прямим, якщо особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння, передбачала його суспільно небезпечні наслідки та бажала їх настання. Умисел є непрямим, якщо особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер діяння, передбачала його наслідки і хоча не бажала, але свідомо

припускала їх настання [1, ст. 24]. У доктрині кримінального права умисел також класифікують за часом виникнення (заздалегідь обміркований і такий, що виник раптово) та за ступенем конкретизації наслідків (визначений, невизначений і альтернативний) [2, с. 46; 5].

Необережність поділяється на кримінальну протиправну самовпевненість та кримінальну протиправну недбалість (ст. 25 КК України). Необережність є самовпевненістю, якщо особа передбачала можливість настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння, але легковажно розраховувала на їх відвернення. Вона є недбалістю, якщо особа не передбачала такої можливості, хоча повинна була і могла їх передбачити [1, ст. 25]. Чинне формулювання («кримінальна протиправна самовпевненість» і «недбалість») з'явилося після змін, внесених Законом України від 22 листопада 2018 р. , раніше вживався термін «злочинна самовпевненість». Передбачення при самовпевненості має абстрактний характер: особа розуміє, що подібні діяння взагалі можуть призводити до наслідків, але впевнена, що в конкретній ситуації їх вдасться уникнути [2, с. 47]. Для недбалості суттєвими є два критерії: об'єктивний (обов'язок передбачити наслідки, що випливає із закону, професійних обов'язків чи правил обережності) та суб'єктивний (можливість передбачити їх з урахуванням особистих якостей, досвіду та знань особи). За відсутності хоча б одного з них недбалість виключається, і має місце казус – невинне заподіяння шкоди [2, с. 48–49].

Найскладнішим у теорії та практиці є розмежування непрямого умислу та самовпевненості. В обох випадках особа передбачає можливість наслідків, проте характер передбачення різний: при непрямому умислі воно конкретне, а при самовпевненості – абстрактне [2, с. 48]. Відрізняються вони й за вольовим елементом: за непрямого умислу особа свідомо припускає наслідки, байдуже ставиться до них або безпідставно розраховує на їх ненастання [2, с. 46], тоді як за самовпевненості легковажно розраховує на відвернення наслідків, причому цей розрахунок завжди конкретний і ґрунтується на певних об'єктивних (наприклад, безвідмовна робота механізмів) чи суб'єктивних (особистий досвід, майстерність) обставинах [2, с. 47–48].

Судова практика підтверджує, що встановлення форми вини є ключовим для кваліфікації. Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду, відмежовуючи умисне вбивство від умисного тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть, наголошує на необхідності з'ясувати спрямованість умислу винного та його бажання настання смерті потерпілого [3]. У справі № 286/4163/19 Верховний Суд звернув увагу на неконкретизований умисел: коли особа передбачає різні за тяжкістю наслідки, але реалізується лише один із них, відповідальність настає за ті наслідки, що фактично настали [4]. Такі підходи показують, що висновок про форму вини не може ґрунтуватися на припущеннях і має випливати із сукупності доказів.

Отже, умисел і необережність є двома законодавчо закріпленими формами вини, які розрізняються за інтелектуальним та вольовим змістом. Прямий і непрямий умисел розмежовуються за ставленням особи до наслідків (бажання або свідоме припущення), а необережність – за наявністю чи відсутністю передбачення можливості наслідків. Непрямий умисел відмежовується від самовпевненості за характером передбачення (конкретне чи абстрактне) та за вольовим елементом (свідоме припущення наслідків або легковажний розрахунок на їх відвернення). Правильне встановлення форми вини забезпечує законність і справедливість кваліфікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст. 131. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14 (дата звернення: 12.10.2026).

2. Зінченко І. О., Харченко В. Б. Кримінальне право України. Загальна та Особлива частини у питаннях і відповідях : науково-практичний посібник. Київ : Атіка, 2013. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/ (дата звернення: 12.10.2026).

3. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 09.10.2018 у справі № 760/4968/15-к. URL: https://protocol.ua/ua/vs_kks (дата звернення: 12.10.2026).

4. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду у справі № 286/4163/19. URL: https://sud.ua/ru/news/publication/181313 (дата звернення: 12.10.2026).

5. Кримінальне право. Тема 9. Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення. Умисел та його види. Необережність та її види : навчальні матеріали. Запорізький національний університет. URL: https://moodle.znu.edu.ua/mod (дата звернення: 12.10.2026).

Мкртичян Д.А., здобувач
Науковий керівник: Гловюк І.В.,
д.ю.н., проф.,
Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса

ДЕЯКІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИХ АСПЕКТІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ КОНФІСКАЦІЇ У ПРАКТИЦІ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Спеціальна конфіскація передбачена ст. 96-1 і 96-2 Кримінального кодексу України і полягає примусовому безоплатному вилученні за рішенням суду у власність держави грошей, цінностей та іншого майна у випадках, визначених КК України, за умови вчинення умисного кримінального правопорушення або суспільно небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною КК України, за які передбачено основне покарання у виді позбавлення волі або штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а так само у разі вчинення діяння з переліку, передбаченого ч. 1 ст. 96-1 КК України [1].

Незважаючи складнощі щодо визначення правової природи цього заходу [2, с. 91], Конституційний Суд України у рішенні від 30.06.2022 № 1-р/2022 визнав, що цей захід впливу на особу має некаральний характер, метою застосування якого є припинення використання грошей та іншого майна, набутих унаслідок злочинної або іншої протиправної діяльності, як цілі або засобу кримінально-протиправної діяльності [3]. Слід відмітити, що у КПК України у ст. 100 також йдеться про спеціальну конфіскацію [4], утім, вона регламентується у комплексі зі зберіганням речових доказів і документів та вирішення питання про спеціальну конфіскацію. І.В. Гловюк пише, що застосування спеціальної конфіскації характеризується тим, що норми матеріального та процесуального права не узгоджені між собою [5], а О.О. Дудоров звертає увагу на те, що відсутність у процесуальних документах посилання на статті КК, які закріплюють матеріально-правові підстави й умови застосування спеціальної конфіскації, означатиме неправомірне звернення до цього кримінально-правового заходу; його не слід застосовувати лише на підставі ст. 100 КПК України [6, с. 27]. Зауваження О.О. Дудорова має важливе значення і для провадження на підставі угод, адже умови спеціальної конфіскації по угоді про визнання винуватості мають перевірятися на дотримання вимог КК України та КПК України та інтересам суспільства.

Верховний Суд вже сформував блок практики стосовно спеціальної конфіскації, і частина його викладена в Огляді [7]. Деякі питання процесуального забезпечення спеціальної конфіскації розглядалися Об'єднаною Палатою Касаційного кримінального суду, і одним з цих питань, по суті, стала правова природа цього заходу, оскільки була різна судова практика щодо того, чи її застосування спеціальної конфіскації випадком, який погіршує становище обвинуваченого. Позиція Верховного Суду повністю синхронізується з Рішенням Конституційного Суду України, передбаченим у рішенні від 30.06.2022 № 1-р/2022, що видно зі сформульованого висновку: застосування згідно положень статей 96-1, 96-2 КК судом апеляційної інстанції спеціальної конфіскації не є тим «іншим випадком», передбаченим ч. 1 ст. 421 КПК, що погіршує становище обвинуваченого. Відповідно до статей 408, 420 та 421 КПК. рішення апеляційного суду, яким застосовується спеціальна конфіскація, постановляється у формі ухвали [8].